

V. VARLAJ, *Klek*

1966, 5. — *Isti*, Tridesetgodišnjica muzeja Varaždinskih Toplica, *ibid.*, 1968, 3. — L. Dobronić, Bartol Felbinger i zagrebački graditelji njegova doba, Zagreb 1971. — B. Vikić-Belančić i M. Gorenc, Završna istraživanja antičkog kupališnog kompleksa u Varaždinskim Toplicama, *VjAM*, 1970, 4. — M. Gorenc, Antičko kiparstvo jugoistočne Štajerske i rimska umjetnost Norika i Panonije, *ibid.*, 1971, 5. — B. Vikić-Belančić, Prilog istraživanju antičkog naseobinskog kompleksa u Varaždinskim Toplicama, *ibid.*, 1972 — 73, 6–7. — L. Šaban, Povijest orgulja župne crkve u Varaždinskim Toplicama, *Kaj*, 1974, 11. — I. Lentić-Kugli, Arhitektura u povijesnoj urbanoj cjelini Varaždinskih Toplica, *Arhitektura*, 1975, 154. — M. Gorenc i B. Vikić, Varaždinske Toplice — Aquae Iasae u antičko doba, *Varaždinske Toplice* 1980. — J. Meder, Orgulje u Hrvatskoj, Zagreb 1992. — M. Obad Šćitaroci, Hrvatska parkovna baština, Zagreb 1992. A. Ht.

VARGA, Gjuro, fotograf (Kőszeg, Mađarska — Zagreb, ?). God. 1878–93. samostalno vodi fotografski atelje »Braća Varga, Zagreb–Velika Kaniža« (brat Ivan vjerojatno vodi drugi atelje u Mađarskoj), a 1893–1904. radi zajedno s bratom u novom zagrebačkom ateljeu. Snima portrete uglednih zagrebačkih osoba (Marija Prikril, 1878; Dragica Freudreich, oko 1880; Ljerka Šram, 1890; Marija Ružička-Strozzi, oko 1904) u kojima postiže klasičnu jednostavnost i čistoću forme. Jedan od najistaknutijih predstavnika zagrebačke portretne fotografije 80-ih i 90-ih godina XIX. st.

LIT.: N. Grčević, Fotografija devetnaestog stoljeća u Hrvatskoj, Zagreb 1981. — M. Tonković i V. Maleković, Fotografija u Hrvatskoj 1848–1951 (katalog), Zagreb 1994. N. Gč.

VARGA, Marija, slikarica (Lug kraj Belog Manastira, 9. III. 1936). Diplomirala na Akademiji u Beču 1961. Slika lirske krajolike, mrtve prirode i figuralne kompozicije (*Rit III*, 1976; *Paketi II*, 1979; *Krajolik*, 1982). Bavi se ilustriranjem knjiga. Samostalno izlagala u Splitu, Zagrebu, Bolzanu i Osijeku.

VARLAJ, Vladimir, slikar i grafičar (Zagreb, 25. VIII. 1895 — 15. VIII. 1962). Polazio Školu za crtanje, grafiku i slikarstvo T. Krizmana 1911/12; studirao na Višoj školi za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu 1913/14; boravio u Pragu 1918. Prvi put izlagao 1919. na VII. izložbi Proljetnoga salona u Zagrebu. God. 1933. upisao se na Akademiju, koju završava 1934. U okviru Proljetnoga salona čine V. Varlaj, V. Gecan, M. Trepše i M. Uzelac uđu skupinu, koja je čvršće od ostalih suvremenih hrv. slikara vezana uz kubističke i ekspresionističke metode izražavanja. Prolazeći kubističku fazu Proljetnoga salona, V. ostaje u cijelom svojem daljem slikarstvu privržen plastično-konstruktivnom izražavanju, uz povremeno priklanjanje ekspresionizmu (*Crvena kuća*, 1923). Na temelju Cézan-

neovih pouka ulazi u strukturu volumena, traži osnovne oblike i gradi prostor najvećom mogućom disciplinom i jednostavnošću. Čistim i jasnim crtežom sređuje detalje motiva u paralelne nizove sve do dalekih obzorja. To dolazi podjednako do izražaja na prikazima livada, valovitih oranica i zelenih ploha šuma, te na panoramskim prikazima gradske periferije s tvornicama, mostovima i naseljima (*Tvornica ulja*, 1929). Boja koju primjenjuje u diferenciranju volumena više je simbolična nego realno-deskriptivna, više pobuđuje doživljaj nego što ga doslovno prenosi. U prozračnome akvarelu, kojime najradije slika, nižu se čisti crveni, žuti i modri tonovi u suptilne kromatske skladove. Svoj intimni doživljaj motiva sugerira ugođajem smirenosti i tišine u duhu poetike magičnoga realizma (*Jesenji pejzaž*, 1922; *Klek*, 1926; *Klek u jeseni*, 1927). Varlajeva tumačenja krajolika primorja (Vrbnik, Baška, Bakar), Dalmacije (Hvar) i predjela oko Velebita osebujna je pojava u hrv. pejzažnom slikarstvu trećega desetljeća (neokubistički *Vrbnik*, 1921). U idućem razdoblju slika mrtve prirode (*Čup s voćem*, 1939; *Mrtva priroda s voćem*, 1942; *Mrtva priroda*, 1944). Izlagao je redovito na Proljetnome salonu i u sklopu »Grupe nezavisnih«. Retrospektivna izložba priređena mu je u Zagrebu 1969.

LIT.: M. Bašičević, Između impresionizma i apstraktnje umjetnosti, *Krugovi*, 1953, 6. — B. Gagro, Slikarstvo Proljetnog salona, *ŽU*, 1966, 2. — V. Maleković, Ekspresionizam i hrvatsko slikarstvo (katalog), Zagreb 1980. — G. Gamulin, Hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća, I, Zagreb 1987. — T. Maroević, Vladimir Varlaj (katalog), Zagreb 1993. R.

VARVARIA → BRIBIR

VASILJEVIĆ, Branko, urbanist i arhitekt (Zagreb, 25. III. 1921 — 2. II. 1990). Arhitekturu završio u Zagrebu 1946 (J. Seissel). Djelovao u APZ-u; 1947. sudjeluje u osnivanju Urbanističkoga instituta Hrvatske, a 1958. osniva urbanističko-projektni biro AR-59 gdje je ravnatelj od 1962. Izradio je (sa suradnicima) direktivne regulacijske osnove za Varaždin (1948), Slavonski Brod (1948), Ploče (1954); generalne urbanističke planove Siska (1948), Slavenskoga Broda (1955), Velike Gorice (1957), Samobora (1960), Sesveta (1969), Virovitice (1970) te mnogobrojne provedbene urbanističke planove stambenih naselja u Čakovcu (Golobetka), Sisku (Zibel), Velikoj Gorici (Kolarovo), Sesvetama (Brestje) i Zagrebu (Kuniščak, Radnički dol, Degidovec u Dubravi). — Autor je projekata dječjih vrtića u Sesvetama (1961) i Maglaju (1972), stambenih zgrada u

I. VEČENAJ, *Jorgovan f struganki*

Švarcovoju i Kranjčevićovoju ul. u Zagrebu (1969) te doma narodnog zdravlja u Velikoj Gorici (1971).

BIBL.: *Stambeni kompleks*, ČIP, 1955, 38; *Stambene i industrijske zone u generalnom planu Siska*, ibid., 1956, 55; *AR-59* (monografija), Zagreb 1971; *Skica za portret Josipa Seissela*, u knjizi: V. Bužančić, Josip Seissel, Bol 1989.

LIT.: D. Salopek, Arhitektonski rizik za planerske papire, ČIP, 1979, 9. — Urbanistički institut Hrvatske 1947—1987, Zagreb 1987. J. M. M.

VECCHIETTI, Emil, graditelj i slikar (Split, 5. VIII. 1830 — 10. VI. 1901). Diplomirao filozofiju i matematiku u Padovi 1853. Slikarstvo učio kod Vincenza Gazzola, a arhitekturu na Umjetničkoj akademiji u Padovi gdje je doktorirao 1853. Od 1854. inženjer u Građevnoj direkciji u Zadru, potom u Veneciji. Nakon toga profesor crtanja na Velikoj realci u Splitu. S kćerkom Reginom, udanom Bilinić, vodio priv. slikarsku školu (prve pouke V. Draganji, E. Vidoviću, T. Rosandiću, I. Meštroviću). Izrađivao nacрте arhit. dekoracija, oltare i nadgrobne spomenike za kiparsko-klesarsku radionicu P. Bilinića. Poznati su njegovi portreti P. Bilinića, G. Giovannizija. Projektirao pravosl. crkve u Dubrovniku i Skradinu, kat. crkve u Veloj Luci, Kaštel Kambelovcu, Solinu i crkvu Gospe od Dobriča u Splitu, zvonike u Dobroti i Jelsi, samostan isusovaca i klarisa u Splitu, službenica milosrdnica u Malome Lošinju, Općinsku palaču i Bundičevo kazalište u Dubrovniku (1864) te Općinsko kazalište (1893) i dvije kuće Katalinić u Splitu (srušene). Građevine je projektirao u neohistorijskim stilovima.

LIT.: D. Kečkemet, Splitski arhitekti prošlog stoljeća, Slobodna Dalmacija, 4. VIII. 1951. — Isti, Emanuel Vidović, Zagreb 1959, str. 113. — C. Fisković, Tri ikone u Splitu, Zbornik za likovne umetnosti (Novi Sad), 1975, 11, str. 241—246. — Isti, O graditeljima Josipu Sladi i Emiliju Vecchietiju u Splitu, Kulturna baština, 1987, 17. D. Kt.

VEČENAJ, Ivan, naivni slikar (Gola kraj Koprivnice, 18. V. 1920). Završio četiri razreda osnovne škole i izučio tkalački zanat; bavio se poljodjelstvom. Od 1935. nastaju njegovi crteži i tempere dokumentarnoga značaja (*Žena vija*, 1935; *Čuvar svinja*, 1936; *Krave se bodu*, 1937). Na izložbama se pojavljuje 1954. djelima koja pripadaju tzv. seoskome amaterizmu (*Voženje drva*, 1954). Ubrzo poslije toga njegovo svladavanje prostora postaje sigurnije, a mogućnost skladanja mnogobrojnih elemenata sve očitija (*Obed v polju*, 1956; *Japa čeka zajca*, 1957). Djelomično usvaja način hlebinske škole, opservacija mu je sve oštrija, ali je izraz još uvijek »primitivan« (*Mešetar*, 1957; *Svati*, 1960). Likovi su karikirani i burleskni, a osobito je naglašena slikovitost motiva (*Sajam na selu*, 1960). Slijedi razdoblje izmišljenih i magičnih prizora, u kojemu prevladavaju noćni ugođaji u scenografiji panonske Arkadije. Poslije 1962. proširuje ikonografiju hlebinskoga kruga biblijskim i sakralnim motivima, smještenima u podravskome krajoliku izrazite ekspresivnosti (*Jeva dale nemre*, 1962; *Mojsije*, 1965; *Bijeg u Egiptu*, 1967). Boje su sjajne i zasićene, svjetlost i oblici »barokizirani«, a tehnička virtuoznost dovedena do krajnjih granica (*Evangelist Marko*, 1970; *Mojsije na Crvenom moru*, 1973; *Krist na križu*, 1974). Njegovi portreti i mrtve prirode odlikuju se hiperrealističkim postupkom i lirskim pojedinostima (*Japa študerajo*, 1965; *Jorgovan na stolu*, 1965; *Kruške i plavi lonac*, 1967; *Autoportret*, 1974). U crtežima, koji prate razvojnu liniju Večenajeva slikarstva, zapažaju se sve njegove karakteristične stilske mijene i obrati. Temelj im je pučka narativnost i naglašena patetičnost rustičnih ili »manirističkih« oblika (*Sprevod*, 1962; *Žena ide na pijac*, 1971; *Krist na križu*, 1974). — Samostalno je izlagao u Varaždinu, Koprivnici, Zagrebu, Splitu, Ženevi,